

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ БУКОВИНИ В УМОВАХ КРИЗИ

Анотація

Підкреслюючи важливість туристичної галузі в Україні загалом та для регіону зокрема, автор розглядає основні проблеми, пов'язані з реальними труднощами, які гальмують процес успішної роботи туристичної галузі Буковини, а також пропонує методи їх подолання. Особлива увага звертається на нормативно-правове забезпечення функціонування галузі в умовах економічної кризи, формування системного підходу до залучення інвестицій в розбудову загальної та спеціальної інфраструктури, розширення туристичних послуг, зокрема лікувально-оздоровчих, підготовку фахівців для туристичної сфери та кадрове забезпечення, підвищення якості послуг.

Ключові слова: туристична галузь, економічна криза, соціально-економічний розвиток, нормативно-правова база.

И.А. Киреев,
Черновицкий областной совет, г. Черновцы

ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ТУРИСТИЧЕСКОЙ ОТРАСЛИ БУКОВИНЫ В УСЛОВИЯХ КРИЗИСА

Аннотация

Подчеркивая важность туристической отрасли в Украине в целом и для региона в частности, автор рассматривает основные проблемы, связанные с реальными трудностями, которые тормозят процесс успешной работы туристической отрасли Буковины предлагает методы их преодоления. Особое внимание обращается на нормативно-правовое обеспечение функционирования отрасли в условиях экономического кризиса, формирования системного подхода к привлечению инвестиций в развитие общей и специальной инфраструктуры, расширение туристических услуг, в частности лечебно-оздоровительных, подготовку специалистов для туристической сферы и кадровое обеспечение, повышение качества услуг.

Ключевые слова: туристическая отрасль, экономический кризис, социально-экономическое развитие, нормативно-правовая база.

Вступ. Сьогодні туризм у всьому світі є однією з найбільш високодохідних галузей господарювання, яка в сучасних умовах постійно й динамічно розвивається, сприяючи вирішенню цілого комплексу життєво важливих соціально-економічних проблем. Пріоритетний напрям розвитку в'їзного та внутрішнього туризму є важливим чинником підвищення якості життя в Україні, утворення додаткових робочих місць, поповнення валютних запасів держави та підвищення її авторитету на міжнародній арені. Його розвиток повинен забезпечити відкритість вітчизняної економіки, посилити демократичність та євроінтеграційний курс держави.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Останніми роками у вітчизняних та зарубіжних наукових виданнях зростає кількість публікацій, що стосуються розвитку туризму, функціонування туристичних підприємств, ресурсного забезпечення туристичної діяльності тощо. Дослідження різних аспектів розвитку туризму містяться у працях І. Бочана, Г. Ворошилової, О. Любіцевої, В. Кифяка, О. Кифяка, В. Куценко, Ю. Забалдіної, Т. Сокол, Н. Чорненької, О. Заруцької, Т. Ткаченко та інших науковців. Проте розвиток туризму в кризових умовах, особливо на регіональному рівні, встановлення проблем та пошук шляхів їх вирішення потребує подальшого дослідження, адже туризм – це складна, багатогранна економічна система з розгалуженою мережею зв'язків, до складу якої входить багато суміжних галузей (готельне та ресторанне господарство, транспорт, торгівля, зв'язок тощо), який є специфічним і досить складним об'єктом управління регіонального розвитку, що має опиратися на туристичні ресурси, туристичне законодавство, державні та регіональні програми тощо.

Постановка проблеми та формулювання цілей статті. Забезпечення розвитку туризму в умовах економічної кризи в регіонах України і, зокрема, на Буковині, передбачає визначення проблем та вирішення низки найважливіших завдань, пов'язаних із формуванням та розвитком туристичної інфраструктури, ефективним використанням природно-рекреаційного потенціалу, підвищенням якості туристичного обслуговування, а також створенням умов для збільшення притоку туристів. Мета роботи – визначення проблем розвитку туризму на Буковині та окреслення стратегічних напрямів розвитку туристичного бізнесу в регіоні.

Виклад основного матеріалу. Туризм як пріоритетний напрям соціально-економічного розвитку визначений на рівні держави для Закарпатської, Львівської, Івано-Франківської та Чернівецької областей. У західних регіонах України про пріоритетність розвитку туризму та рекреації йдеться також у регіональних програмах та стратегіях розвитку, наприклад у Чернівецькій області – у Стратегії розвитку області.

Вигідне географічне положення прикордонної Чернівецької області є позитивним фактором розвитку туризму у регіоні. Буковина межує з Румунією та Молдовою (облаштовано 19 пунктів перетину кордону, з яких із статусом міжнародних – 10, міждержавних – 1; діє міжнародний повітряний пункт перетину кордону – аеропорт «Чернівці»).

Безумовно, кожна область України має свій особливий потенціал, специфіку, але існують ще й загальні проблеми.

Туристичний бізнес в Україні сьогодні перебуває у стані стагнації. Цей деструктивний процес пов'язаний із багатьма об'єктивними причинами. Для того, щоби запобігти руйнуванню галузі, конче потрібні державна підтримка та інвестиції. Без суттєвої нормативно-правової допомоги неможливо втілити

жодний бізнес-проект. Будь-який потенційний інвестор має бути впевненим у доцільності вкладання коштів у розбудову підприємства, готелю чи іншого інфраструктурного об'єкта. Посприяти залученню інвестицій зможе вдосконалена законодавча база. Необхідно також нагадати про відсутність спрощеної системи земельної та містобудівної процедур саме для інвесторів туристичного спрямування. Окрім того, коректив потребують водний, земельний та лісовий кодекси. Кожна із сторін-учасників бізнес-проекту має бути зацікавленою та захищеною у своїх правах. Тому і дорожня карта інвестора повинна набути більш зручного для користування формату, стати своєрідною гарантією реалізації бізнес-проекту.

Актуальною наразі є розробка законодавчих актів стосовно державних гарантій повернення інвестицій, вкладених у сферу туризму, зменшення відсоткових ставок на надані кредити, а також наявність податкових канікул для суб'єктів господарювання, які здійснюють будівництво або реконструкцію туристичних об'єктів.

Фінансово-економічна криза призвела до різкого зменшення туристичних потоків з-за кордонів України. Це пояснюється недостатньою рекламою та інформованістю закордонних туристів та туроператорів. Готелі, зокрема, одразу опинилися у збитковому стані. Йдеться зараз навіть не про мережі брендів готелів, сегментація ринку останнім часом кардинально змінилася. Сьогодні туристи обирають або бюджетні готелі чи хостели з мінімальними зручностями, або готелі преміум-класу. Зрозуміло, що це пов'язано із зменшенням платоспроможності споживачів основних туристичних послуг, більшість з яких складають діти та молодь. Багато готелів та ресторанів перепрофілювалися на більш демократичний сегмент ринку. Наразі розпочався активний прийом та обслуговування дитячих та молодіжних груп історично-пізнавального та спортивного спрямування, а також проведення на базі готелів семінарів, круглих столів, бізнес-зустрічей, майстер-класів, різноманітних шоу тощо. Заклади громадського харчування збільшують час роботи, переходячи на цілодобовий графік обслуговування гостей закладів за доступними цінами.

Готельне господарство також доцільно привести у відповідність до міжнародних стандартів.

Важливою проблемою розвитку туристичного бізнесу на Буковині є відсутність системного підходу до розвитку лікувально-оздоровчих закладів, як одного з найбільш ефективних шляхів використання унікального ландшафтно-рекреаційного потенціалу нашого регіону. Колись процвітаючі санаторії Чернівецької області на даний момент знаходяться фактично в занепаді. Висновок простий: потрібні інвестиції. Без них найбільш прогресивні проекти приречені, тому що туристична галузь функціонує завдяки роботі переважної більшості приватних підприємців. Саме тому

створення сприятливого інвестиційного клімату буде далекоглядним та перспективним рішенням як регіональних, так і державних органів влади.

Всі попередні тези пов'язані з таким вагомим фактором, як гідне інформаційно-рекламне позиціонування Буковини на вітчизняному та міжнародному туристичному ринках. Природні та рукотворні пам'ятки краю безумовно привабливі не тільки для потенційних інвесторів, але й туристів. Слід визнати: Чернівецька область потребує серйозної розкрутки за принципом шоу-бізнесу. Виготовлення якісних промофільмів, фото, використання ЗМІ, інтернет-ресурсів та соціальних мереж, оригінальних концепцій, запровадження Днів Буковини в українських містах та за кордоном безперечно сприятиме досягненню відчутних позитивних результатів, головне – довірити цю важливу місію професіоналам та ентузіастам. Дуже великі сподівання ми покладаємо на молодих фахівців зі свіжим нестандартним мисленням. Туристична галузь дійсно відчуває дефіцит кваліфікованих кадрів із комунікативними навичками. У процесі навчання, окрім теоретичних дисциплін, слід запроваджувати практикуми, семінари за участі працівників туристичного, готельного та ресторанного бізнесу. Водночас, дуже важливою перевіркою профпридатності майбутніх фахівців вважаємо стажування. Багато об'єктів туристичної сфери вже налагодили співробітництво із профільними навчальними закладами з подальшим працевлаштуванням випускників.

Зважаючи на перспективи збільшення туристичних потоків на Буковину та ефективне використання транзитних можливостей краю, актуальною залишається проблема екологічного захисту природного середовища. Чернівецькою обласною радою розробляється відповідна Програма під гаслом "Сьогодення майбутнього", у якій є конструктивні пропозиції щодо реставрації пам'яток історії та культури, а також створення супутньої інфраструктури, спеціально облаштованих ділянок для туристичних потреб, наявності контейнерів для сміття, своєчасного вивозу відходів, благоустрою берегів річок та водоймищ. Забруднене навколишнє середовище ніколи не зможе привабити туристів, а навпаки, блокуватиме розвиток туризму на території області. Цим питанням слід опікуватись дуже серйозно, адже Буковина визнана одним з найбільш екологічно чистих регіонів України і таке визнання необхідно постійно підтримувати.

На нашу думку, величезне значення для розвитку туризму у регіоні та збереження екологічної рівноваги відіграє і транскордонне співробітництво. Реалізація спільних з ЄС проектів з очищення води, виробництва екологічно чистих продуктів, утилізації відходів та переробки сміття, а також інших дозволить отримати гранти та побудувати на території області сучасні підприємства, забезпечивши робочими місцями наших краян та водночас поліпшивши стан екології. Є необхідність і відкриття нових пропускних

пунктів: пішохідних та автомобільних, які з'єднують Україну та Румунію. Завдяки цьому суттєво збільшиться міграція туристів в обидва боки.

Актуальною проблемою області залишається незадовільний стан доріг. Вочевидь, відсутнє повноцінне транспортне сполучення із Чернівцями. Це стосується і автомобільного, і залізничного транспорту, а також Чернівецького міжнародного аеропорту. Доцільним було би запровадити пряме залізничне сполучення між Чернівцями та Дніпропетровськом, Одесою, Харковом, а також іншими містами України. До того ж, туристичні маршрути здебільшого знаходяться у незадовільному стані: нема єдиної системи маркування маршрутів-турів з детальним описом місць відпочинку, зупинок та стоянок для автотранспорту. Відтак, треба затвердити відповідно тричотири базових маршрути, на яких туристів супроводжуватимуть кваліфіковані гіді. Що ж стосується наявності інформаційного сервісу для туристів у незнайомому місті, то необхідно вдосконалити роботу турінфоцентру, перетворивши його на більш мобільну структуру, яка оперативно надаватиме повну інформацію щодо обраного туристом маршруту. Така інформація повинна містити в собі перелік пам'яток історії та архітектури, закладів громадського харчування, автосервісів, АЗС, аптек, лікарень тощо. Окрім того, корисним вважаємо обладнання вулиць міста інформаційними стендами з усіма необхідними даними. Слід також відновити покажчики-дороговкази, зокрема, англійською мовою для іноземних туристів.

Висновки. Важливими проблемами та чинниками низької ефективності використання туристичного потенціалу Буковини залишаються:

- недосконалість та слабкість інституційного та нормативно-правового забезпечення розвитку туризму, що проявляється у відсутності науково обґрунтованого супроводу розвитку туристичної галузі, комплексної державної та, відповідно, регіональних програм просування та маркетингового супроводу туризму;

- невідповідність засобів розміщення туристів та якості їх послуг світовим стандартам та завищення ціни на туристичні послуги при нижчій якості послуг. Існуюча проблема спричинена відсутністю кваліфікованих кадрів у сфері готельного управління та бізнесу, браком досвіду західного менеджменту у персоналу туристичних агентів та операторів, закладів розміщення, харчування, транспорту та ін.;

- незадовільна якість комунальної, транспортної, фінансової, інформаційної інфраструктури та проблеми транспортної доступності до туристично-рекреаційних об'єктів;

- недостатня кількість економічних (податкових та фінансово-кредитних) стимулів для розвитку туризму, туристично-рекреаційного бізнесу, залучення інвестицій у туристичну галузь.

Зважаючи на об'єктивні передумови – економічну кризу, військові дії на Сході України, погіршення життя населення, пріоритетами державної регіональної політики мають стати покращення планування та більш ефективне використання туристично-рекреаційного та природно-ресурсного потенціалу регіону, активізація роботи щодо розробки та реалізації регіональних і місцевих програм інвестиційної привабливості туристично-рекреаційних комплексів, спрямованих на заміщення державного бюджетного фінансування проектами створенням інвестиційних фондів, кластерів, інших об'єктів інвестиційної інфраструктури, залучення коштів іноземних інвесторів, трудових мігрантів.

Для підвищення ефективності роботи щодо популяризації туристично-рекреаційного потенціалу Буковини необхідно розробити програму та забезпечити фінансування створення уніфікованої мережі туристично-інформаційних центрів (ТІЦ) вздовж трас, на автостанціях, центральних площах населених пунктів, на територіях туристичних об'єктів.

Зважаючи на вищевикладене, туристична сфера, як галузь економіки, має зробити Буковину самодостатньою, стати стимулятором розвитку сфери послуг, сервісу, харчопереробної промисловості, аграрного та інших секторів економіки.

Список використаних джерел:

1. Ворошилова Г. О. Розвиток інвестиційних процесів у міжнародному туризмі / Г. О. Ворошилова // Проблеми розвитку зовнішньоекономічних зв'язків і залучення іноземних інвестицій: регіональний аспект. – Донецьк: ДонНУ, 2010. – 1050 с.
2. Ткаченко Т. І. Сталий розвиток туризму: теорія, методологія, реалії бізнесу : монографія / Т. І. Ткаченко. – К.: Київський національний торгово-економічний університет, 2006. – 537 с.
3. Шупік Б. В. Зарубіжний досвід у регулюванні туризму / Б. В. Шупік // Держава та регіони. – 2009. – №1. – С. 200-207.
4. Любіцева О. О. Туристичні ресурси України / О. О. Любіцева, Є. В. Панкова, В. І. Стафійчук. – К.: Альтерпрес, 2007. – 369 с.
5. Савіцька О. П. Стратегія розвитку туристичної індустрії в Україні: регіональні аспекти / О. П. Савіцька, Н. В. Савіцька // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". – 2013. – №754. – С.68-74.
6. Горбань Г. П. Управління регіональним розвитком туристичної галузі: світовий досвід / Г. П. Горбань // Економіка і управління. – 2011. – №4. – С.110-113.
7. Kyfyak V. The Development of the tourism industry at the regional level in a context of economic relations between Ukraine and Romania / V. Kyfyak // *Economia Românească – present și perspective Sesiune științifică cu participare internațională*. – Suceava, 2005. – Vol. 1. – Pp. 32-36.
8. Кифяк В. Ф. Особливості функціонування транскордонного бізнес-інкубатору в сфері рекреації і туризму / В. Ф. Кифяк // Транскордонне співробітництво як важлива складова євроінтеграційних процесів України : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Чернівці, 6-7 травня 2010 р.). –Чернівці: ЧТЕІ КНТЕУ, 2010. – С. 271-274.
9. Кифяк В. Ф. Особливості управління рекреаційно-туристичною сферою в Україні / В. Ф. Кифяк // Інформаційні технології в управлінні туристичною і курортно-рекреаційною економікою та проблеми підготовки фахівців : матеріали доповідей учасників Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Бердянськ, 15-16 вересня 2005 р.). – Бердянськ: АРІУ ЗНТУ, 2005. – С 70-72.
10. http://dpsu.gov.ua/ua/activities/skipping/skipping_18.htm
11. www.niss.gov.ua/articles/1511

**PROBLEMS OF BUKOVINA TOURISM INDUSTRY DEVELOPMENT
IN THE CONDITIONS OF CRISIS***Anotation*

Underlining the importance of the tourism industry in Ukraine in general and the regions in particular, the author examines the main problems associated with the real difficulties that hinder the process of successful tourism industry in Bukovina and offers methods to overcome them. Particular attention is paid to regulatory and legal framework of the sector during the economic crisis, the formation of a systematic approach to attraction of investment into the development of general and specific infrastructure, expansion of tourist services, including therapeutic, training for the tourism sector and staffing, improvement of service quality.

Keywords: tourist sphere, economic crises, social and economic development, normative and law base.

References:

1. Voroshilov, G.O. (2010). The development of investment processes in international tourism. Problemy rozvytku zovnishn'oekonomichnykh zv'iazkiv i zaluchennia inozemnykh investytsij: rehional'nyj aspekt [Problems of development of foreign economic relations and attraction of foreign investments: regional aspect]. Donetsk National University, Donetsk, 1050 p. (in Ukr.).
2. Tkachenko, T.I. (2006). Stalyj rozvytok turyzmu: teoriia, metodolohiia, realii biznesu [Sustainable Tourism Development: Theory, Methodology, the realities of business]. Kyiv National Trade and Economic University, Kyiv, 537 p. (in Ukr.).
3. Shupik, B.V. (2009). Foreign experience in the regulation of tourism. Derzhava ta rehiony [State and regions], vol.1, pp. 200-207 (in Ukr.).
4. Lyubitseva, O.O., Pankova, E.V., Stafiyuchuk, V.I. (2007). Turystychni resursy Ukrainy [Travel Resources Ukraine]. Alterpres, Kyiv, 369 p. (in Ukr.).
5. Savitska, A.P., Savitska, N.V. (2013). The development strategy of the tourism industry in Ukraine: regional aspects. Visnyk Natsional'noho universytetu "L'vivs'ka politekhnika" [Proceedings of the National University "Lviv Polytechnic"], vol. 754, pp. 68-74 (in Ukr.).
6. Horban, H.P. (2011). Management of regional tourism development: international experience. Ekonomika i upravlinnia [Economics and Management], no. 4, pp. 110-113 (in Ukr.).
7. Kyfyak, V. (2005). The Development of the tourism industry at the regional level in a context of economic relations between Ukraine and Romania. Economica Românească – present și perspective Sesiune științifică cu participare internațională. Suceava, vol. 1, pp. 32-36.
8. Kyfyak, V.F. (2010). Features of functioning of cross-border business incubator in the field of recreation and tourism. Transkordonne spivrobotnytstvo iak vazhlyva skladova ievrointehratsijnykh protsesiv Ukrainy [Cross-border cooperation as an important component of European integration processes of Ukraine], Materials Intern. scientific-practic. Conf. (Chernivtsi, 6-7 May 2010). Chernivtsi, pp. 271-274 (in Ukr.).
9. Kyfyak, V.F. (2005). Features of recreation and tourism in Ukraine. Informatsijni tekhnolohii v upravlinni turystychnoiu i kurortno-rekreatsijnoi ekonomikoju ta problemy pidhotovky fakhivtsiv [Information technologies in the management of tourism and resort and recreational economies and training], The international participants papers. scientific-practic. Conf. (Berdyansk, 15-16 September 2005). Berdyansk, pp. 70-72 (in Ukr.).
10. http://dpsu.gov.ua/ua/activities/skipping/skipping_18.htm
11. www.niss.gov.ua/articles/1511

